

ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ТАНЦЮ, ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

При дослідженні генезису української хореографічної лексики надзвичайно цікаві висновки дає історико-порівняльний метод аналізу, демонструючи, як в процесі становлення деякі рухи модифікуються від найпростіших до найскладніших форм. У кожному історичному періоді, починаючи з давньоруської культури, в період становлення української народності і до сьогодні, змінюється не тільки структура окремих рухів, але й трансформуються одні жанри та народжуються інші. Із зерна основного руху проростають складніші за структурою па.

З плином часу танець, як правило, не змінює своєї назви, яка насамперед відбиває його ідею, зміст. Але народна хореографія, як і кожне мистецтво, розвивається у зв'язку з життям. Рухи, що входять до арсеналу того чи іншого танцю, також трансформуються, ускладнюються, в них вводяться нові елементи, нюанси.

Отже, розвиток лексики залежить від:

- культурно-історичних та соціально-економічних умов життя народу;
- зв'язку танцювальної лексики з конкретно-уявною дією, тобто сюжетом твору;
- поєднання лексичного матеріалу з іншими формотворчими компонентами (малюнком, композицією) [1, с. 136].

Лексика народного танцю лаконічна, напружена й у кожній структурній частині вагома. Вона має яскраво виражений національний колорит. Глядач без спеціальної підготовки може визначити, надбанням якого народу є той чи інший танець.

Народна танцювальна лексика необтяжена канонічними нормами класичної школи в положеннях голови, кистей рук, а також поз при виконанні турів, піруетів. В народному танці відсутні й певні норми щодо поз при виконанні піруетів, турів, хоч принцип обертання, тобто поштовх і надання тілу певного положення для подальшого продовження оберту, в класичній і народній хореографії один і той же.

У конкретно-чуттєвому відтворенні дійсності засобами танцю на перший план виходять пластика і рух, які в поєднанні з музикою становлять основу твору – його лексику.

Розглянемо лексику з позицій тих естетичних функцій, які вона виконує при створенні загального танцювального контексту, тобто її образність, емоційність, афористичність.

У хореографічному мистецтві основним матеріалом для створення образу є лексика танцю. Образність лексики залежить не тільки від її якостей, вона стає образною лише у цілісній системі – побудові хореографічного твору, в якому розкривається ідея, тема. Образність лексики – категорія стилістична, вона створюється за допомогою об'єднання серії своєрідних рухів, поз, жестів, міміки, засобів їх виконання.

Отже, танцювальна лексика не тільки створює оболонку образу, вона є формою його існування, тому питання образності лексики й хореографічного образу переростають у питання про роль лексики у його формуванні, створенні.

Функціонально-естетичний аналіз хореографічного твору підтверджує зв'язок лексики композиції з його змістом. Зв'язок цей опосередкований через образну систему.

Також зазначимо, що надмірне ускладнення руху, надання його структурним частинам нехарактерних стильових ознак, запозичених з інших хореографічних форм, помпезність у сценічній інтерпретації так само, як і зовнішня красивість, перекреслює художність лексики, порушує логічний і разом з тим образний зміст руху. Образність лексики – одна з найважливіших відмінних рис реалістичного мистецтва танцю. Використання складних структурних сполучникових рухів допомагає балетмейстеру вирішувати сюжетні художні задуми.

Дуже важлива риса лексики – її природність, безпосередність та основа, на якій простежується єдність змісту й форми твору. Показовий у цьому відношенні досвід роботи П. Вірського над мініатюрою «Чумацькі радощі». За допомогою образних, але простих за виконанням рухів автор показав яскраві людські характери. Він знайшов майстерне співвідношення складної психологічної характеристики персонажів на основі своєрідної образно-характерної народної лексики.

Питаннями, пов'язаними з лексикою танцю, має займатися і займається спеціальна наука – хореографічна лексикологія. З її допомогою вирішується багато проблем, як от:

- виявлення історичних закономірностей еволюційного розвитку лексики;
- з'ясування залежності танцювального руху від музики;
- визначення художніх особливостей першоелемента танцю – його лексики;
- з'ясування взаємозв'язків між лексикою і композиційною структурою танцю;
- вивчення принципів підбору засобів виразності при створенні мистецького твору.

Український народний танець – невичерпне джерело нових ідей і тем, а з ними і нової лексики для їх відтворення. І в зв'язку з цим не слід ставити крапку у дослідженні цього надзвичайно цікавого явища у природі хореографічного мистецтва, а вивчати його далі [2, с. 13].

Список використаних джерел:

1. Василенко К. Ю. Український танець : підручник. – Київ : ІПК ПК, 1997. – 282 с.
2. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю / К. Ю. Василенко. – К., 1996. – 493 с.